Làng Láng Gion (Don)

Lê Ngọc Vân

Có ý kiến từ Gion có nghĩa là người Việt, Láng Gion là vùng người Việt ở, ngụ cư, di dân mới đến. Do người Chăm gọi tên theo tiếng Chăm. Những năm tôi dạy học ở các làng Xóm Bằng, dân tộc Rắc lay; làng Bĩnh Nghĩa, làng Thành Ý, dân tộc Chăm, tiếng Chăm gọi người Việt là Giuân, tiếng Rắc lay gọi là Giuật. Tiếng Khờ me gọi là Giuần, thời chế độ Lon Nol cầm quyền của nước Căm bốt, năm 1970, họ giết dân Việt ngụ cư làm ăn ở nước họ, gọi là Cáp Giuần, báo chí thời đó đưa tin là ***Cáp Duồn***, là giết người Việt, rồi họ thả nhiều xác chết trôi theo dòng nước sông Mê công trôi về Việt Nam... Nguyên cớ để quân đội VNCH tấn công, khống chế, lật đổ chế độ này, chặn đứng nạn giết người Việt trên đất Miên (Căm bốt, Cam pu chia).

Có các dân tộc thiểu số khác cũng gọi người Việt là Giuân, Gioan, Gion,... nói trại ra na ná nhau. Như vậy Láng Gion có nghĩa là vùng, làng, xóm người Việt di dân đến ở, xen vào những làng xóm có dân tộc Chăm và các dân tộc thiểu số khác đã định cư thời trước đó. Dấu tích xưa còn lại, xen vào các xóm dân cư rải rác nhiều nơi ở xứ Phan Rang, trong các vùng đồng ruộng, gò bãi, rẫy núi, có những khu mả của người Chăm xưa, dân gian gọi là ***mả Hời***.

Đồng Ông Cố hồi đó khá rộng, cánh đồng từ phía Đông làng Tấn Tài, trải dài về phía Đông đến đầu Xóm Láng, Xóm Cồn, làng Mỹ An, xóm Động Đôi, phía Tây và Nam làng Mỹ Phước, giáp phía Bắc và phía Đông làng Tấn Lộc bên bờ Bắc gần cuối sông Dinh. Đồng Ông Cố rộng cỡ vài ngàn mẫu ruộng, có hệ thống mương nước lớn nhỏ bài bản, được đào đắp từ thời Pháp thuộc, khoảng năm 1900, tưới tiêu đầy đủ quanh năm, làm 2 mùa lúa chính, trừ mùa trồng đậu xanh vào khoảng tháng 4 đến tháng 6, để nghỉ đất, bồi dưỡng chất đất, để nông dân tập trung nạo vét, sửa chữa toàn bộ mương máng các đồng ruộng cả tỉnh.

Trong đồng Ông Cố, giữa các vùng ruộng, có rải rác các khu gò mả, là gò đất nổi cao hơn mặt ruộng có khi cả mét, dân làm ruộng gọi là ***gò mả Hời***. Mả Hời khác xa mả mồ của dân Việt. Mả Hời thường là khu đất bằng, có để những tảng đá vôi, còn gọi là đá ong, đá tổ ong, được xếp đặt theo dãy, theo hàng dọc, hàng ngang. Tục lệ an táng phần mộ của người Chăm quá cố là đặt 2 khối đá ong, một khối làm dấu cho phía đầu, một khối làm dấu cho phía chân của phần mộ. Người Việt có nơi cũng làm dấu như vậy, nhưng mả thì vun lên, chớ không để bằng như người Chăm.

Hồi năm xưa, hàng năm, thấy có những nhóm dân tộc Chăm từ các làng Chăm Thành Tín, Tuấn Tú ở phía Nam sông Dinh, vào mùa lễ hội, giỗ quẩy gì đó, họ đội lễ vật đến các khu gò mả Hời này để cúng bái. Dân Việt làm ruộng xung quanh các gò mả Hời này cũng tôn trọng, giữ gìn các khu mả này, không xâm phạm đất đai, lễ nghi cúng bái của dân tộc Chăm hàng xóm. Thời đó, cũng có nông dân Chăm làm ăn chung đồng ruộng với nông dân Việt ở đồng Ông Cố này, họ gần gũi thân tình với nông dân của hai làng Tấn Tài, Tấn Lộc, giúp nhau việc nọ, việc kia trong việc nhà nông.

Vậy thì, Láng Gion có nguồn gốc từ cách gọi của người Chăm với làng Văn Sơn hồi xưa đó. Bây giờ xã Văn Hải lên thành phường Văn Hải, tên làng Văn Sơn, thôn Văn Sơn cũng không còn trên giấy tờ, tên Láng Gion, Hà Rò càng ngày càng mất dấu, đã trở thành khu phố 1, 2, 3, ... hết rồi, con cháu cũng mù tịt về quê hương gốc gác của mình!

"Thế gian biến cải vũng nên đồi
Mặn nhạt chua cay lẫn ngọt bùi..."

Lê Ngọc Vân